

Dnem 27. dubna 1939 nastalo pro brigádního generála Ing. Aloise Eliáše v jeho životě nejdramatičtější období. Toho dne byl – po souhlasu říšského protektora Konstantina von Neuratha – jmenován státním prezidentem Emilem Háchou ministerským předsedou vlády Protektorátu Čechy a Morava.

Kontakty mezi generálem Eliášem a prezidentem Benešem

První styky mezi generálem Eliášem a dr. Benešem započaly na jaře 1939. První zpráva se objevila při odjezdu generála Ingra za hranice. V červnu 1939 přivezl ing. arch. Ladislav Machoň, který se vracel z Londýna do Prahy, generálu Eliášovi vzkaz Huberta Ripky, Jana Masaryka a Jana Smutného. Ve všech vzkazech byla vyslovena Eliášovi důvěra a požadavky, aby mezi Eliášem a Londýnem bylo udržováno spojení při koordinování akcí. Jan Masaryk vzápětí dostal Eliášovu odpověď a okamžitě sdělil Benešovi:

„Eliáš právě vzkazuje, že se mi dává plně k dispozici, že šel do vlády jenom proto, aby pokud možno ochránil národ před Frankem, a že on i celá vláda jsou ochotni okamžitě odstoupit, kdybychom si to přáli. Dokonce i Hácha vzkazuje, že by rád z toho šel. Radím jim důtklivě, aby tak nečinili. Němci by jistě dosadili Gajdu a ještě horší.“

Pro dr. Beneše bylo toto spojení nepochybně cenné a mohl je využívat při upevňování svého postavení v zahraničí. Už 27. října 1939 poslal Eliáš do Londýna vzkaz o odmítnutí slibu věrnosti Hitlerovi. Počátkem prosince přišla do Londýna zpráva, že Eliášova vláda stojí za zahraničním odbojem a tento odboj považuje za „svoji hlavu“.

Do největších vládních míst byl vybrán přesto, že byla známa jeho činnost nejprve v ruských a pak ve francouzských československých legiích, jeho sympatie ke svobodným zednářům a jeho členství v Rotary klubu. Překvapující byla skutečnost, že předsedou vlády obsazené země se stal generál-legionář, i když nacistická okupační moc přistupovala k legionářům mimořádně odmítavě.

Je pravděpodobné, že říšský protektor Konstantin von Neurath mohl znát Eliášovo jméno z doby jeho působení ve Společnosti národů v Ženevě. Snad si Němci představovali, že požadovaná normalizace a uklidnění českého veřejného a politického mínění v právě obsazeném Protektorátu bude probíhat smírněji s Eliášovým zařazením do vysoké státní funkce, zvláště po násilném obsazení okleštěné republiky dne 15. března 1939.

Zřejmě však na Eliášovo rozhodnutí přijmout tuto funkci měl rozhodující vliv především vznikající vojenský a protinacistický odboj, jehož byl generál Eliáš nadšeným spoluzakladatelem. Působil bezprostředně po 15. březnu 1939 v ilegální Radě starších Obrany národa, v níž spolupracoval s generály Josefem Bílým, Sergejem Vojcechovským a Hugem Vojtou. Spolupracovali s generálem Sergejem Ingrem, který odešel do londýnské emigrace. V této v životě generála Eliáše vážné chvíli se však musel rozhodnout sám. Byl si vědom toho, že tato vysoká funkce bude pro něho znamenat nebezpečnou riskantní dvojí hru, a rozhodl se až po poradě s představiteli vojenského odboje. Navenek se bude muset chovat loajálně k okupační moci nepříteli, a na druhé straně se bude muset podílet na odbojovém hnutí a na otevřené protiněmecké činnosti. Prohlásil tehdy svému příteli generálovi Václavu Rytířovi: „Nev

ezmu-li to, dostanou to lumpové, vezmu-li to, oprátka mě nemine..“

Těmi „lumpy“ měl na mysli české fašisty.

Generál Eliáš v roce 1939 neodešel do emigrace, ač byl pro ni vybrán domácím odbojem. Rozhodl se jako voják statečně zůstat v okupované zemi a za krajně těžkých podmínek bojovat proti okupantům. Odmítl „dělat revoluci na kanapi“, byl si vědom odpovědnosti vůči osudu svého národa.

Okupanti předpokládali, že posláním protektorátní vlády pod Eliášovým vedením bude podle pokynů von Neuratha uskutečňovat základy spolupráce českého národa s Němci. Místo toho – nesmířlivý boj na život a na smrt!

Z výroků o Eliášovi

Říšský ministr letectví Herman Göring státnímu prezidentu Emilovi Háchovi v noci dne 15. března 1939: *„Mám těžký úřad. Bylo by mi nesmírně líto, kdybych musel zničit toto krásné město (Prahu). Ale musel bych to provést, aby Angličané a Francouzi věděli, že moje letectvo je schopno odevzdat stoprocentní práci. Oni totiž tomu nechtějí stále věřit a já bych jim o tom chtěl podat důkaz.“*

Strahovský opat B. Jarolímek v gratulaci generálu Eliášovi k jeho padesátinám v roce 1940: *„Vládnout v dobách normálních je čest a zásluha, vládnout v dobách nynějších je hrdinství.“*
Z dopisu generála Eliáše náčelníkovi Čs. obce sokolské dr. M. Klingerovi 15. 4. 1935, ve které vítá vybudování pohraničních opevnění: *„Doba je nesmírně vážná, a poněvadž koukám otevřeným oknem do říše „tatíčka Hitlera“ a vidím a slyším mnoho, mám utvořený názor, doufám správný, o vážnosti situace. Hlavy a ruce k dílu, toť jediné, co můžeme dělat nyní, když se uvolnily k tomu prostředky, které dříve, žel – byly odmítány.“*

Hana Benešová, vdova po prezidentovi Benešovi v dopise Tomáši Pasákovi:

30. 6. 1967: *„Mohu jen s radostí potvrdit, že spolupráce mého manžela s generálem Eliášem byla naprosto loajální a že můj muž hodnotil osobnost generála Eliáše bezvýhradně kladně.“*

Armádní generál Ludvík Svoboda v dopise Tomáši Pasákovi 28. 8. 1978: *„Když jsem odcházel v roce 1939 do emigrace, vzkázal jsem mu (Eliášovi), aby domácí odboj nezapomněl podporovat rodiny, jejichž mužové odejdou za hranice, aby bojovali se zbraní v ruce za svobodu své vlasti. Tato žádost byla splněna – generál Alois Eliáš se obětoval pro národ, bránil ho před germanizačním tlakem okupantů, pracoval pro obnovu Československé republiky. Byl to statečný voják, vlastenec a svůj život položil za svobodu vlasti.“*

Život hrdiny

Alois Eliáš se narodil dne 29. září 1890 v Praze na Vinohradech. Vystudoval železniční inženýrství na Českém vysokém učení technickém v Praze. Na počátku první světové války přeběhl v Haliči frontu, dostal se do ruského zajetí a vstoupil do nově zakládaných československých legií. Poté odjel do Francie, kde absolvoval důstojnickou školu v Saint

Maixent v hodnosti poručíka. V červenci 1919 bojoval v největší bitvě první světové války u Verdunu. Po válce byl velitelem 21. pěšího pluku v Čáslavi. Seznámil se se Slávkou Kosákovou, která se později stala jeho ženou. Neměli děti a občas přijížděli ve třicátých letech na Spořilov, kde si rodina generálovy sestry pořídila rodinný domek. V roce 1921 odjel na dva roky do Paříže, aby tam vystudoval vysokou válečnou školu. Po návratu do vlasti vystřídal v letech 1923 až 1928 řadu předních funkcí ve velení armády. Generál Eliáš stál na straně T. G. Masaryka, ministra zahraničních věcí E. Beneše a ministra národní obrany generála Jana Syrového. V letech 1923 až 1931 byl československým delegátem ve Společnosti národů v Ženevě a pracoval jako poradce pro odzbrojení po boku tehdejšího ministra zahraničí Dr. Beneše.

Po návratu ze Ženevy byl generál Eliáš od roku 1931 do roku 1935 velitelem pěší brigády v Litoměřicích, kde poznal, jaké nebezpečí hrozí ze strany sudetských Němců, henleinovců a fanatických členů NSDAP (Německá národně socialistická dělnická strana). Z tohoto důvodu žádal Eliáš na náčelníkovi Československé obce sokolské a vysokém úředníkovi ministerstva školství a národní osvěty dr. Miroslavu Klingerovi o urychlené zavedení branné výchovy na školách. Generál Eliáš byl členem vedení Sokola až do roku 1933, kdy se z pracovních důvodů své funkce vzdal. V roce 1936 byl povýšen do hodnosti divizního generála a jako velitel působil v Trenčíně v letech 1935 až 1938. V době Mnichova požadoval, jako řada dalších generálů, zásadní obranu republiky, a byl proti kapitulaci.

V polovině roku 1941 byla politická situace na území Protektorátu velmi napjatá. Dne 14. září 1941 v den čtvrtého výročí úmrtí T. G. Masaryka vyhlásil ÚVOD (Ústřední vedení odboje domácího) jako vrcholná složka odboje bojkot protektorátního tisku. Podle hlášení pražského gestapa poklesl prodej tisku o 70 %. Úspěch této akce byl pro nacisty znamením silného poslechu vysílání zahraničního rozhlasu z Londýna i odbojového myšlení českého národa. Všem bylo jasné, že tvrdá odvetná opatření s tragickými důsledky jsou přede dveřmi. Adolf Hitler rozhodl, že vyšle do Prahy do funkce zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, jehož cílem bylo zlikvidovat hnutí odporu v českých zemích. Opatření měla zastrašit krutostí a násilím obyvatelstvo. Dříve nežli Heydrich přijel do Prahy, připravil dva první případy: postavit před lidový soud pražského primátora JUDr. Klapku, zatčeného v roce 1940, a též dosud nezatčeného předsedu české vlády generála Eliáše.

Ještě dne 27. září 1941 informoval státního tajemníka K. H. Franka, že ministerský předseda generál Eliáš bude okamžitě zatčen, a že s tím souhlasí také říšský kancléř Adolf Hitler. První výsledky po zatčení trval dva dny a týkal se činnosti generála Ingra, primátora JUDr. Klapky a dalších. Generál Eliáš byl obžalován z velezrady a z vyzvědačství a po podivném procesu odsouzen k smrti. Byl popraven až následující rok – 19. června 1942.

Rozhodující události v životě generála Ing. Aloise Eliáše

- V roce 1920 se Alois Eliáš oženil s Jaroslavou Kosákovou ze Žlebů.
- Dekretem prezidenta republiky T. G. Masaryka byla mu udělena medaile Vítězství.
- Dekretem udělen majoru Eliášovi Československý válečný kříž.
- Jako předseda protektorátní vlády zároveň spolupracoval se zahraničním odbojem v Londýně a domácí odboj podporoval i finančně.

- Popraven v době heydrichiády dne 19. 6. 1942.
- Dekretem prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše dne 25. 10. 1946 povýšen in memoriam do hodnosti armádního generála.
- V roce 1996 udělil prezident republiky Václav Havel generálu Eliášovi nejvyšší státní vyznamenání – Řád bílého lva in memoriam.
- V roce 2005 bylo uděleno generálu Eliášovi in memoriam čestné občanství městské části Praha 2, které převzal v jeho zastoupení jeho synovec – bratr Jiří Eliáš (92) z rukou starosty městské části Praha 2 Mgr. Michala Basche dne 28. 4. 2005.

▣ ***Vladimír Prchlík, foto archiv Jiřího Eliáše a autora***

{phocagallery view=category|categoryid=157|limitstart=0|limitcount=0}